

ДАМЯНЪ ГРУЕВЪ

Единъ априлски день на 1891 г. двама уморени и прашни младежи се изправиха при граничния постъ на Деве-баиръ, предъ прага на Македония.

Паспортитѣ имъ бѣха редовни, та началникътъ на турския постъ ги пропусна свободно да минатъ въ Македония, тая българска земя, която още пѣшкеше подъ робство. Подозрителното око на чаушина не можа да открие по голобрадитѣ имъ лица нищо отъ онова, което тия двама младежи бѣха намислили да вършатъ въ Македония, своя поробенъ край. Въ торбитѣ имъ се търкаляха нѣколко книги съ измачкани листа отъ дългото прелистване. Кжсогледото заптие, което ги напипа между дрехитѣ, опипа съ ржка тежината имъ и отново ги натѣпка въ торбата като промърмори:

— Деца, а пъкъ толкова учени вече!

Така „Запискитѣ по българскитѣ възстания“ отъ Захари Стояновъ се промъкнаха незабелязано въ Македония. А тя бѣше настолната книга, която вдъхновяваше двамата младежи въ тѣхната бждаща революционна дейность.

Когато прегледътъ свърши, чаушинътъ махна утекенъ съ ржка къмъ пѣтницитѣ и седна на дървената пейка предъ поста. Скоро завоятъ погълна двамата изключени студенти отъ Софийското висше училище.

Дамянъ Груевъ, първиятъ, надѣхавъ съ идеитѣ на Раковски, Ботйовъ и Левски, върваше въ революционната борба, която ще донесе свободата на Македония. Вториятъ, Никола Наумовъ, който сжщо така искаше да работи за постигането на сжщата цель, се отнасяше съ съмнение къмъ вѣрата на другаря си въ тая борба. И двамата потѣнаха съ радость, но и съ задрженость въ пазвитѣ на страдащата македонска земя.

А Осогово обличаше своята пролѣтна премѣна и имъ махаше радостно рунтавия си калпакъ за поздравъ...

Дамянъ Груевъ започна да кръстосва Македония. Отначало предпазливо, съ страхъ, съ бавни стѣпки, отпосле по-смѣло и твърдо. Той печелѣше душитъ на македонскитѣ българи за светата борба. Той стана учителъ. Така бѣше най-близко до народа си. Това го сближи съ най-будния слой на народа — занаятчийството.

